

Η ΜΟΥΣΑ ΤΗΣ ΖΑΓΟΡΙΑΝΗΣ

ΚΩΣΤΑ ΣΤΟΥΡΝΑ

Δημοσιογράφου

Μιά ξεχασμένη λαϊκή ποιήτρια της
παλιᾶς Ζαγοράς.

Τραγουδημένη, ἀλλὰ καὶ τραγουδίστρια ἡ Πηλιορεί-
τισσα — καὶ εἰδικώτερα ἡ Ζαγοριανὴ γυναίκα, ποὺ μᾶς
ἐνδιαφέρει σὲ τοῦτο τὸ σύντομο σημεῖωμα — ἀξίζει τὴν
ἔρευνα τῆ λαογραφικῆ, πρὶν χαθῆ ὁ χαρακτηριστικὸς
τῆς λαϊκὸς τύπος ὅπως τὸν δημιούργησαν οἱ αἰῶνες, ὅταν
τὸ Πῆλιο, τὸ ἀνατολικό, χωρὶς συγκοινωνία, ἦταν σχεδὸν
ἀποκομμένο ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν τόπων,
τὸν παλιὸν καιρὸ.

Ὁ ἀξέχαστος μουσικολαογράφος καὶ τραγουδιστὴς Θό-
δωρος Παπασπυρόπουλος ποὺ μὲ πάθος συγκέντρωσε γυ-
ρίζοντας ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ πολλῶν ἑλληνικῶν τόπων
καὶ τοῦ Πηλίου τοὺς θησαυροὺς τῶν λαϊκῶν τραγουδιῶν
καὶ πέθανε τραγουδώντας πηλιορείτικα τραγούδια — αὐ-
τὰ ποὺ ἄκουσε, ἔγραψε καὶ μαγνητοφώνησε ἀπὸ στόματα
γέρων — ἔσωσε ἓνα τραγούδι ποὺ τὸ ἄκουσε στὴν Κερα-
σιά. Τραγούδι ἄγνωστο θαρρῶ σήμερα στὴ Ζαγορά, ποὺ
λέει:

Στὴν πόρτα σου Ζαγοριανὴ
Στὴν πόρτα σου ξενύχτησα...

Ἡ Ζαγοριανὴ ὅμως τῶν περασμένων αἰῶνων, δὲν ἐνέ-
πνεε μονάχα στίχους καὶ τραγούδια στοὺς περαστικοὺς
ξένους. Ἐφτιαχνε κι ὄλας. Ὑπῆρχαν, δηλαδή, στὴ Ζα-
γορὰ καὶ γυναῖκες ποὺ στιχουργοῦσαν μὲ εὐκολία ἀφάν-
ταστη. Καὶ ἀπαθανάτισαν γεγονότα καὶ περιστατικὰ τῶν
χρόνων τῶν. Μιά τέτοια ἦταν καὶ ἡ Ἑλένη Κιρμιλίη, ποὺ
ἔκανε τὸ παρακάτω τραγουδάκι γιὰ ἓνα φονικὸ τοῦ 1878,
ὅταν τὸ Πῆλιο βρισκόνταν σὲ ἐπαναστατικὸ ἀναβρασμό,
πρὶν ἀπὸ τὴν προσάρτηση τῆς Θεσσαλίας:

Στὰ χίλια ὀχτακόσια καὶ ἑβδομήντα ὀχτῶ
Σκοτώθηκε ἓνας νέος μπροστὰ στὸ μπαρμπεριό.
Χωρὶς καμμιά αἰτία, χωρὶς κανέν' κακό,
'Ἄλλ' ἐξ ἀπροσεξίας ἐγινε φονικό.
'Ὁ Θόδωρος δὲν ἦταν, πῆγε νὰ φάει ψωμί·
πηγαίνουν τὸν φωνάζουν καὶ τρέχει σὰν πουλί.
— Βρὲ ποιὸς ἦταν αὐτὸς ποῦκανε τὸ κακό
Κομμάτια νὰ τὸν κάνω νὰ μὴν τὸν λυπηθῶ;
— Δὲν ἦταν ἀπὸ κακία, οὐδὲ ἀπὸ κακό,
'Ἄλλ' ἐξ ἀπροσεξίας ἐγινε φονικό...

Τὰ στέφανα τὰ φκιάσαν οἱ ν'φάδις τ' Κανιλῆ
Κι' τοῦ κηρὶ τοῦ χάρ'σι ἡ Δημήτρης τ' Κανιλῆ.
Τὰ σάβανα τὰ πῆρι ἡ γιατρίνα ἡ Μαγδαλ'νῆ
Κι ἀποὺ κουντὰ τὸν ἔκλαιε ἡ Λὲν' τοῦ Κιρμιλῆ:
— Ξένε μ' δὲν ἔχεις μάνα, δὲν ἔχεις ἀδερφή,
Δὲν ἔχεις καὶ γυναίκα γιὰ νὰ σὲ λυπηθῆ;
— Ἐγὼ δὲν ἔχω μάνα, δὲν ἔχω κι ἀδερφή
'Ἐν' ἀδερφάκι ἔχω κ' εἶνι στὴ Βουργαρ'νῆ...
Πάρτι μιλάν(η) κὶ πένα κὶ μελανὸ χαρτί
Κὶ γράψ'τι τὸν ἀδερφό μου νὰ μὴ μὲ καρτερῆ...

Τὸ τραγουδάκι τὸ θυμῆθηκαν καὶ μοῦ τὸ ὑπαγόρευαν
ὅταν ζοῦσαν, γριουῦλες πιά γύρω στὸ 1930, μιὰ βραδυὰ
ποὺ θυμοῦντανε καὶ διηγούνταν ζαγοριανὰ περιστατικὰ
τοῦ 1878 οἱ συγγενισσές μου Μαρία Μουνδούρη καὶ Ἄν-

νίτσα Γεωργαλά. Τὸ εἶχα σημειώσει σ' ἓνα χαρτί πρόχει-
ρα ὅπως μοῦ τὸ εἶπαν καὶ σώθηκε μὲ τὴν παρακάτω ὑπο-
σημείωση:

Ὁ Θόδωρος ποὺ ἀναφέρεται στὸ πέμπτο στίχο ἦταν
ὁ Θόδωρος Τσελεπίτσαρης, καπετάνιος τότε, ποὺ εἶχε τὰ
παλληκάρια. Τὰ δυὸ παλληκάρια του, ὁ φονιάς καὶ ὁ
σκοτωμένος ἦταν φίλοι. Ὁ ἓνας κοιτοῦσε τὸ ὄπλο τοῦ
συντρόφου του, ὅπως καθόνταν στὴν πλατεῖα τῆς Ζαγο-
ρᾶς, μπροστὰ στὸ μπαρμπέρικο (κουρεῖο). Ἦταν πλάι του,
πῆρε τὸ ὄπλο καὶ τὸ σκάλιζε γιὰτὶ δὲν ἔπιανε. Ξαφνικὰ
πῆρε φωτιά καὶ σκότωσε τὸ ἄλλο παλληκάρι. Τὸ περι-
στατικὸ συγκίνησε τὴ Ζαγορὰ κι ὅπως φαίνεται ἀπ' τὸ
στιχούργημα, τοῦ ἐγινε καλὴ κηδεῖα. Τὸ ποιηματάκι αὐτὸ
τὸ ἔκανε καὶ τὸ τραγουδοῦσε ἡ Ἑλένη Κιρμιλίη, χήρα
τότες ἡλικιωμένη, ποὺ οἱ Ζαγοριανοὶ τὴν ἀναγνώριζαν
σὰν ποιήτρια, ἐπειδὴ εἶχε μεγάλη εὐκολία στὸ στίχο καὶ
τὴ ρίμα. Ἡ Κιρμιλίνα εἶχε καὶ μιὰ κόρη ποὺ εἶχε πεθάνει
πρὶν ἀπὸ αὐτὴν καὶ τὴν ἄφησε μόνη. Φαίνεται εἶχε καημὸ
μεγάλο γιὰ τὸ δυστύχημά της καὶ τὸρριχνε στὸ αὐτοσχέ-
διο τραγούδι, ὅπως ἀργότερα ἄλλη Ζαγοριανὴ, ἀγαπη-
μένη καὶ τοῦ Δροσίνη — ἀλλὰ τρελλὴ αὐτὴ ἀπὸ τὰ βά-
σανά της — ἡ Σταμάτα Γεωργαδάκη, ποὺ γύριζε στὰ ρουμά-
νια καὶ τραγουδοῦσε, γιὰτὶ τὴν ἄφησε ὁ ἄντρας της ποὺ
τὸν ἀγαποῦσε...

Ἡ Κιρμιλίνα σὰ χήρα φτωχὴ καὶ ἄπορη — κατὰ τὴν
ἴδια πηγὴ — ὑπηρετοῦσε τὸ Ζαγοριανὸ γιατρό τοῦ και-
ροῦ Τσίγκα καὶ οἱ κουτσομπόλες τῆς Ζαγορᾶς τὴν πεί-
ραζαν γι' αὐτὸ καὶ τὴ λέγανε «Τσίγκαίνα». Στ' ἄχαρα καὶ
δύσκολα γηραιὰ της ὅμως φαίνεται ὅτι τῆς καλοῦρεζε
αὐτὴ ἡ φήμη καὶ κάποτε σ' ἓνα γιοφύρι, ἔκανε ἐπεισόδιο
μὲ μιὰ ἄλλη Ζαγοριανὴ, ποὺ τὸ ἀπαθανάτισε ἡ ἴδια μὲ
τὸ παρακάτω τραγουδάκι:

Στὸ γιοφύρι τοῦ Φλασκᾶ
Ἐφκίασαν ἓναν καβγά
Τ' Ἄγγελ'κὸ κ' ἡ Κιρμιλίνα
Σκοτωθῆκαν γιὰ τὸν Τσίγκα...
Κὶ πιαστήκαν οἱ δυὸ τ'ς
Γιὰ νὰ βγάλουν τοῦ λιμὸ τ'ς... (λαιμὸ τους)
Κουτσουγιάννης πέρασι
Καὶ τοὺς λέει καὶ τοὺς δυό:
— Θὰ σκοτώσης τὴ νονά μου,
Μωρὲ ψωροαγγελικό!...
Κὶ στοὺ ρηνουδίκ' μὶ πῆγε

Τὸ σπίτι τοῦ ποιητοῦ Π. Μάγνη στὴ Ζαγορὰ

